

**190 година од оснивања
првог војног оркестра у Србији**

ИЗВОР НАЦИОНАЛНЕ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Репрезентативни оркестар Гарде наставља традиције првог српског војног оркестра, „Књажевско-сербске банде”, која је половином 19. века остварила значајан уплив на развој музичког живота у Србији. Током скоро два века постојања Репрезентативни оркестар Гарде учествовао је у свим важнијим догађајима модерне српске државе и стекао светску славу.

Пише Душан ГЛИШИЋ

Прошло је 190 година од оснивања „Књажевско-сербске банде”, првог војног оркестра у Србији, чије традиције поносно наставља Репрезентативни оркестар Гарде. Готово два века постојања „војне музике” у Срба доказује да је музички живот на простору Србије зачет у окриљу војне музике и војних музичара, чији је траг у његовом развоју неизбрисив. Након одлуке кнеза Милоша Обреновића да оформи Гарду, своју елитну војну јединицу, у пролеће 1831. године, у њен састав улази и дувачки оркестар – први оркестар у Србији. За капелника је позван Јосиф Шлезингер, тада значајан у музичком животу Срба. Тако, у Крагујевцу, тадашњој престоници Србије, почиње са радом оркестар „Књажевско-сербска банда”.

Кроз историјски развој српске државе може се, дакле, пратити и традиција првог војног оркестра, која задире далеко у прошлост. Наслањајући се на ту славну традицију прве „војне музике”, Репрезентативни оркестар Гарде постао је временом неизоставни део националних сабирања, војних парада и славља у част државе и војске, али и сведок страдања народа коме припада. О првим наступима „Књажевско-сербске банде”, оркестра чије традиције баштини, говори нам данашњи начелник Репрезентативног оркестра Гарде потпуковник мр Александар Ђуров:

– Јосиф Шлезингер је прве наступе „Књажевско-сербске банде” организовао у Књажевско-сербском театру Јоа-

кима Вујића и Театру Атанасија Николића, где је, кроз војничке маршеве и композиције, вешто спајао српски фолклор и западну традицију, подстичући тако развој музичке културе тадашње Србије. Његов наследник на дужности капелника војне музике био је Драгутин Чижек, професионални музичар пореклом из Чешке, који наставља са усавршавањем оркестра, у чији састав уводи и гудачке инструменте. То је било време када се музички живот у Србији интензивно развија на таласу касног романтизма.

Време Станислава Биничког

За Репрезентативни оркестар Гарде од посебног је значаја делатност Станислава Биничког, композитора, диригента и педагога, који је као војни капелник основао први симфонијски оркестар под називом Београдски војни оркестар. Године 1904. тај оркестар престаје са радом, а Станислав Бинички оснива Музикау краљеве гарде, са којом наступа и приређује концерте за потребе Двора и војске (нпр. крунисање краља Петра I Карађорђевића), али и за грађанство, код кога стиче велику популарност концертима на којима су, први пут код нас, изведена грандиозна дела попут „Стварања света” Јозефа Хајдна и Бетовенове „IX симфоније” (1910).

– Са Музиком краљеве гарде Станислав Бинички проживљава један од најтежих периода у српској историји. Током балканских ратова 1912. и 1913. године војни музичари су уз инструменте носили и наоружање, а у време када се нису водиле битке, музицирали су. Почетком Првог светског рата Станислав Бинички је, инспирисан првом победом српске војске у бици на Церу, компоновао чувени „Марш на Дрину”, а посветио га је команданту Гвозденог пука Миливоју Стојановићу који је у тој бици храбро погинуо. „Марш на Дрину” убрзо је постао симбол храбрости српске војске и српског народа – прича потпуковник Ђуров.

Војна музика је увек делила судбину Србије и њене војске, како у добрим, тако и лошим, тешким временима. Након повлачења српске војске преко Албаније у зиму 1915. године и доласком у Грчку, на острво Крф, уз Биничког су били многи војни музичари.

– Већина их је, током голготе по снежним планинама, остала без својих инструмената, али се одмах по доласку на острво Крф Бинички повезао са тамошњим музичари-

Начелник Репрезентативног оркестра Гарде потпуковник мр Александар Ђуров: „Почетком Првог светског рата Станислав Бинички је, инспирисан првом победом српске војске у бици на Церу, компоновао чувени 'Марш на Дрину', а посветио га је команданту Гвозденог пука Миливоју Стојановићу који је у тој бици храбро погинуо”.

ма и уз помоћ српске владе успео да набави нове инструменте за Гардијски оркестар. Увидевши значај војне музике и њеног деловања у оквирима својеврсне културне дипломатије, српски војни команданти успели су да за музичаре Краљеве гарде издајствују и нове униформе. Војни музичари и оркестри су у то време радили оно што су најбоље знали – свирали у Грчкој, Француској, Тунису, дајући велики допринос нараслим симпатијама целог слободољубивог света према српској војсци. Истовремено, српски војници музичари компоњују неке од најлепших српских мелодија којима су изражавали жал и тугу за отаџбином и ближњима. Ђорђе Маринковић, музичар у оркестру Краљеве гарде, на Крфу је компоновао једну од најлепших и најтужнијих српских мелодија „Тамо далеко” (1916), док је пуковник српске војске Бранислав Милосављевић, инспирисан тешком судбином наших рањеника који су француским бродовима превозени у Африку на лечење, у Солуну написао свима познату песму „Креће се лађа француска” (1917) – истакао је потпуковник Ђуров.

Оснивање Музичке војне школе

Након Првог светског рата војна музика се у новој држави три југословенска народа реорганизовала, опет под вођством Станислава Биничког, који Гардијском музиком диригује све до 1920. године када напушта службу и форми-

ра националну оперу.

– Пратећи историјски развитак нашег оркестра и војне музике не смемо заборавити истакнуте педагоге, композиторе и диригенте који су дали велики допринос раду на подизању нивоа музичке културе у Србији, а самим тим и омасовљавању војних оркестара. Један од њих је Драгутина Покорни, диригент и оснивач Војномузичке школе у Вршцу, одакле су се младим школованим кадровима попуњавали војни оркестри. У то време се формира на десетине оркестара, али је Гардијски оркестар и тада био најважнија протоколарна и репрезентативна музичка институција војске. У њему је тада било 120 војних музичара који су чинили разне музичке саставе, као што су дувачки и симфонијски оркестар, камерни састав, те разни популарни мали забавни састави.

Тих година на репертоару Гардијског оркестра били су маршеви, комади из домаће и стране литературе и врло често руковети, сачињене од више народних песама – потпурија. До почетка Другог светског рата војска тадашње

Фото: Александар Петровић

Југословенске државе имала је 58 војних оркестара са укупно 1.800 активних музичара. Током рата војни музичари су деловали у многим јединицама, трудећи се да музиком и песмом уздигну морал и снагу народа и бораца у борби против окупатора, тако да је на крају рата број војних оркестара још више нарастао.

Пратећи историјат развоја „војне музике“ у Србији, потпуковник мр Александар Ђуров, начелник Репрезентативног оркестра Гарде Војске Србије, истиче да је, у новој југословенској држави, готово одмах по ослобођењу, донета одлука о формирању Музичке службе ЈНА, организована тако да је сваки већи или значајнији гарнизон имао свој војни оркестар, док је Београд, као престоница, имао три. За обуку будућих војних музичара формирана је и Војна музичка школа, која се у почетку налазила у Београду, затим у Риједи, Суботици и Земуну, а када је установљена као Музичка средња војна школа функционисала је у Београду, Сарајеву и напослетку у Новом Саду.

Светска слава Репрезентативног оркестра Гарде

Током скоро два века постојања Репрезентативни оркестар Гарде учествовао је у свим важнијим догађајима модерне српске државе и стекао светску славу. За своје многобројне наступе у земљи и гостовања у иностранству, од

Током скоро два века постојања Репрезентативни оркестар Гарде учествовао је у свим важнијим догађајима модерне српске државе и стекао светску славу

којих су најзначајнији били у Салцбургу, Линцу, Модени, Бремену, Албервилу и Лијежу, добио је многе награде и признања домаће и светске музичке и шире јавности. Потврда изузетних достигнућа ансамбла Репрезентативног оркестра Гарде је и његово редовно учешће на веома добро прихваћеним фестивалима војничких песама и корачница, који су композиторима и ауторима популарних мелодија давали додатне могућности уметничког изражаја.

Данас Репрезентативни оркестар Гарде изводи различита дела класичног и забавног садржаја у многобројним приликама и учествује у обележавању најзначајнијих државних и војних манифестација, доприносећи очувању и неговању културне традиције, развоју осећања родољубља и националне припадности.

Упоредо са све интензивнијом протоколарном активностима Репрезентативни оркестар Гарде негује успешну сарадњу и са многим реномираним уметницима и културним институцијама у земљи и иностранству, чиме, баш као некад „Књажевско-српска банда“, наставља да остварује значајну улогу у развоју националне музичке културе, доприносећи њеном уважавању и изван граница наше земље.!

Фото-репортери Медија центра „Одбрана“